

**Col·legi de Doctors i Llicenciats en Belles Arts
i Professors de Dibuix de Catalunya**
COLBACAT

Document

Debat curricular.

El paper de l'Educació Visual i Plàstica
a l'educació primària i secundària.

Comissió d'educació

Novembre de 2005

PRESENTACIÓ DEL DOCUMENT

Aquest document s'estructura en dues parts: la primera, amb una introducció i algunes qüestions prèvies sobre l'educació visual i plàstica i l'exposició d'objectius per al nou currículum, la segona, de comentaris i esmenes al document base de l'àrea artística proposat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. En aquesta segona part es respon de manera implícita les qüestions que proposa el document base.

PART 1

Qüestions prèvies i objectius de l'educació visual i artística

INTRODUCCIÓ

Des del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Belles Arts i Professors de Dibuix de Catalunya reclamem un debat curricular de base que sigui capaç d'aglutinar la riquesa i el sentit dels coneixements i les experiències dels docents que s'hi hi dediquen, tanmateix esdevé necessari copsar les noves i creixents necessitats educatives del món actual.

Hem de recollir les experiències pedagògiques per plantejar noves formes d'aprenentatge basades en pràctiques interdisciplinàries reals que contemplin més que continguts parcel·lats temporalment; objectius educatius que possibilitin el desenvolupament d'experiències conjuntes, enriquidores, motivadores i també orientadores, que facin de l'educació una eina més efectiva i personalitzada. És inqüestionable el canvi de mentalitat en l'educació, un canvi al que aquesta àrea hi pot aportar molt.

L'objectiu principal de la nova llei catalana pel que fa a l'educació visual i plàstica hauria de ser el de la seva dignificació com a àrea important del sistema educatiu. Aquest objectiu es reivindica fa anys, i s'assolirà si es construeix una proposta innovadora que permeti noves formes d'entendre i d'organitzar el currículum, els espais, el temps, i si se sap copsar les necessitats de l'individu.

Els ensenyaments bàsics han de passar per una temporalització suficient i continuada, reflectida en el que podríem dir que són tres formes bàsiques de coneixement, la de caràcter científic, la de caràcter humanístic i la de caràcter artístic, inclosa en aquesta última l'educació en la cultura visual.

L'evolució de les tecnologies de la informació i la comunicació, i també la creixent i vertiginosa tendència al consum, fa que l'educació visual i artística sigui cada vegada més complexa i alhora que indispensable.

El Departament d'Educació ha de mostrar una actitud oberta a les noves visions sobre l'aprenentatge i el currículum, i en conseqüència establir els recursos materials i humans suficients i necessaris per desenvolupar aquestes estratègies pedagògiques i les organitzatives que se'n derivin.

ARGUMENTS DE PARTIDA

Aquests arguments són bàsics. Hi creiem fermament. Són els principis que la nova llei d'educació catalana hauria de recollir i que sortiran reiteradament al llarg d'aquest document.

Primer: **Competència visual i competència social-comunicativa.**

En la societat actual anomenada "de la comunicació i la informació", el llenguatge més utilitzat és el de la imatge en totes les seves formes expressives i retòriques. La importància i el sentit dels mitjans de comunicació visuals s'analitza des de la seva pròpia naturalesa: la imatge i els seus recursos.

Segon: **Desenvolupament del pensament artístic.**

El llenguatge visual i artístic és fonamental per al desenvolupament de la personalitat, del pensament abstracte i també es considera eina important perquè introdueix estratègies que afavoreixen la integració i la convivència, alhora que fa les persones més competents des del punt de vista de l'alfabetització, la comunicació i la comprensió dels fenòmens del seu entorn. L'educació visual i artística contribueix al desenvolupament intel·lectual de les persones.

Tercer: **Potenciar l'Educación artística i Visual com a Àrea integradora en projectes didàctics dels Centres Educatius.**

El llenguatge visual i artístic, com a llenguatge i eina instrumental, és bàsic i previ a altres coneixements. A partir de l'estudi i la construcció de projectes que tenen la seva base en aquest llenguatge, es poden integrar significativament altres coneixements que, junt als propis de l'àrea, consolidaran millor la idea de complexitat de la realitat, produint-se una transferència real. D'aquesta manera s'afavoreix també una millora progressiva de la comprensió d'aquestes relacions.

Quart: Competència visual i comunicativa.

Una responsabilitat important de l'educació visual i artística és la de formar l'alumne en el seu llenguatge per tal que adquireixi una competència comunicativa, crítica, reflexiva i productiva suficient. Aquesta àrea ha d'aportar una cultura suficient, basada en el desenvolupament de la persona, amb l'objectiu d'arribar a aquest domini bàsic, així com de les seves formes pròpies de producció i el coneixement dels fenòmens culturals, artístics, històrics, comunicatius i de l'entorn.

Cinquè: Continuitat i oportunitat.

L'educació visual i artística ha de garantir una via consolidada per a l'educació com a dret dels alumnes que, per interessos conscients i/o habilitats especials, podrien optar en un futur per cursar estudis o professions que es deriven d'aquest àmbit. Per aquesta raó, s'ha de presentar una alternativa curricular a l'actual, amb una temporalització suficient comuna i adaptada als interessos de l'alumnat, com una opció de futur, concretada en la part diversificada del currículum.

L'ESPAI PROPI DE L'EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA

Pel que fa a l'aspecte curricular de l'àrea és necessari definir el paper i la responsabilitat que aquesta té en el sistema educatiu. Quatre aspectes fonamentals de partida haurien d'organitzar el desplegament curricular posterior:

1. L'educació visual i plàstica té un caràcter bàsic, instrumental i interdisciplinari. Aporta estratègies d'estudi i treball que afavoreixen els bons resultats en altres àrees.
2. L'educació visual i plàstica és un àrea amb matèries d'estudi pròpies.
3. L'educació visual i plàstica té un paper important en el desenvolupament de projectes de centre que a l'hora són fonamentals per a la seva cohesió.
4. La temporalització continuada al llarg de l'educació primària i secundària és fonamental per al desenvolupament del pensament creatiu, artístic i visual dels nois i noies. Aquesta continuïtat també garanteix l'accés a opcions educatives posteriors.

Pel que fa a l'espai físic, cal una re-definició dels objectius i dels procediments que es duen a terme. Posteriorment s'hauran de concretar els espais i uns equipaments adients.

ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE EL CURRÍCULUM

1. El currículum ha de ser diferent als actuals: Els currículums actuals són excessivament normatius. Tenen un caràcter tancat i massa pautat. La seva base teòrica tendeix a desenvolupar una única visió de les coses. Té un caire formalista que parteix de la percepció visual com la principal font d'aprenentatge, d'anàlisi i de construcció del coneixement. Com a conseqüència, això fomenta que l'alumne tingui poques possibilitats d'interpretar i organitzar la matèria de forma personal.

Cal obrir els nous currículums a altres punts de vista i de partida, altres formes de plantejar qüestions, més creatives, obertes, crítiques, i conseqüents amb la cultura i els fets socials actuals, i sobre tot que sàpiguen organitzar "el que s'ha d'ensenyar i aprendre" a partir de les necessitats, interessos i el propi món dels nois i les noies.

2. El currículum ha de permetre exercir el dret a l'autonomia pedagògica dins d'un marc general i ha de garantir l'assoliment d'uns objectius generals de cicle i d'etapa.

3. El currículum ha de ser una guia per al professor, proposant uns continguts orientatius per a cada etapa. Les programacions, conjuntes, globals o d'àrea, hauran de contemplar o incloure aquests continguts per tal de garantir l'assoliment dels objectius generals.

4. El currículum ha de preveure sistemes d'avaluació i valoració continuada i participativa.

5. El nou sistema que surti d'aquest debat, haurà de preveure estructures horàries i grupals variables en funció de necessitats especials i dels projectes integradors interdisciplinaris.

6. El currículum ha de permetre l'orientació de l'alumnat, satisfent les necessitats d'aprenentatge. El currículum, entès com a part del sistema educatiu, ha d'adaptar-se programàticament a les característiques de diversitat d'aprenentatge, social i cultural de l'alumnat. També ha de fer més èmfasi en els processos d'aprenentatge, estimular el pensament i construir i reconstruir el currículum en funció de "qui tenim davant", més que no pas adaptar-lo.

7. Especial menció en el currículum d'educació visual i artística: A la part d'objectius, caràcter i finalitats, caldria incloure un apartat que expliqués les especificitats de l'àrea que hi transcendeixen, així com altres funcions dins del sistema educatiu. A continuació en destaquem algunes:

- L'aspecte bàsic i la capacitat instrumental de l'àrea. Per tal que es reconegui l'Educació Visual i Artística com a fonamental i necessària per al desenvolupament complet e integral de la persona.

- La capacitat integradora i per tant, vertebradora de projectes globals interdisciplinaris.

- La importància de la participació de l'àrea en les activitats de centre, com un element organitzador i cohesionador de la comunitat educativa.

- El reconeixement de l'Educació Visual i Artística com a fonamental per a la formació de la persona en el context actual, en el que predomina com a característica fonamental la pròpia d'una societat on la comunicació és principalment visual.

- La importància d'actualitzar els mitjans, tant els tradicionals com els tecnològics, i per tant, la dotació suficient en aquest sentit. En aquest punt cal definir el tipus, la quantitat i la qualitat de les aules necessàries per a desenvolupar l'àrea dignament.

Pel que fa als nous mitjans s'ha de reconèixer explícitament les tecnologies audiovisuals e informàtiques com a idònies per a l'Educació Visual i Artística.

En aquest aspecte proposem 3 funcions de les TIC als centres educatius:

- com a eina general d'aprenentatge a totes les àrees (integració a les aules)

- com a eina específica d'aprenentatge de la informàtica (obvia)

- com a eina específica per a l'Educació Visual i Artística (integració a l'aula d'Educació Visual i Artística)

PART 2

***Comentaris al text base per al debat curricular de l'àrea
d'educació artística***

PREÀMBUL

En aquest apartat es fan una sèrie de comentaris puntuals sobre alguns dels punts o paràgrafs del document que tracten principalment de l'educació visual i plàstica. Són comentaris amb l'objectiu de completar, ampliar, criticar i/o donar una visió alternativa al text proposat.

La concepció global del text té un caire eminentment productiu. La nostra idea de l'àrea divergeix en aquest sentit. L'àrea d'educació visual i artística es caracteritza, pels processos cognitius i les intencionalitats i necessitats dels subjectes. La seva pràctica implica un procés introspectiu i una multiplicitat de punts de partida i objectius. Serveixin aquestes línies de preàmbul general al text de debat.

COMENTARIS A ALGUNS PARÀGRAFS DE LA PART D'EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA DEL DOCUMENT BASE

Pàg. 116. APARTAT INTRODUCCIÓ

Tot i que el caràcter transversal és molt important, especialment caldria fer referència a l'especificitat dels llenguatges com a base per a un tractament que permeti un desenvolupament curricular i un aprenentatge adequats.

Aquesta primera introducció sembla obviar que l'educació visual i plàstica -o educació artística- és una àrea de coneixement àmplia i complexa, que compta amb una sèrie de matèries i que per tant té un cos teòric i pràctic que compta amb una llarga tradició -que no necessàriament fa referència a l'educació reglada-, i que d'altra banda, s'actualitza constantment, copsant noves formes i processos de creació, d'expressió, de coneixement..., així com noves estratègies d'ensenyament i aprenentatge.

No creiem que els nois i les noies hagin de rebre educació artística de forma transversal únicament. A més, els alumnes han de rebre educació artística principalment de la mà d'especialistes.

Pàg. 117. PUNT 1 . ELS LLENGUATGES CORPORAL, MUSICAL I VISUAL I PLÀSTIC.

Paràgraf 1:

Tot i que s'expressa en aquest paràgraf una àmplia visió de les possibilitats dels llenguatges artístics, no contempla de forma explícita el caràcter instrumental de les seves eines pel que fa a instrument per a la generació de coneixement bàsic.

Pàg. 121. Apartat 1: Llenguatge visual i plàstic.

Paràgraf 1: Comentari:

El llenguatge visual i plàstic és un llenguatge de les persones, que els permet una multiplicitat d'accions de caràcter educatiu, de comprensió, creatiu i de relació i comunicació. A les qüestions expressades en aquest paràgraf s'ha de sumar la que actualment es podria considerar com a necessitat principal, que seria la de l'alfabetització visual.

Paràgraf 2: Caldria afegir:

... i fer-los entrar a la primària i a la secundària per ajudar a desenvolupar estratègies cognitives d'aprenentatge, a desenvolupar la creativitat, l'expressió i la interpretació dels fenòmens artístics, així com també ajudar a assolir un llenguatge i pensament artístic suficientment reflexiu i crític.

Paràgraf 3:

Caldria especificar en aquest paràgraf que l'educació visual i plàstica no té una finalitat única basada en la producció de missatges a partir de formes visuals. Objectiu d'aquesta àrea és el de generar processos d'aprenentatge a partir formes de reflexió pròpies, amb plantejaments d'objectius i problemes complexos.

Caldrà afegir que:

El llenguatge visual és en la cultura del segle XXI el que té una major presència i una gran incidència en la manera d'entendre el món. Per aquesta raó serà imprescindible un currículum que arribi a totes les etapes de l'educació per aconseguir un punt de partida que esdevé necessitat bàsica: l'alfabetització visual dels nois i les noies.

Pàg. 121. Punt: Llenguatges audiovisuals.

Paràgraf 4:

Els "llenguatges audiovisuals" no han de tenir un tractament diferenciat del visual i plàstic (o artístic), si no integrat, doncs en formen part. Si estem fent un discurs d'integració de les arts que d'altra banda és més conseqüent amb els conceptes de creació artística i de comunicació contemporanis, no s'entén aquest tractament diferenciat que pot induir a una desvinculació d'aquests "llenguatges". Aquesta proposta només es pot entendre des d'un punt de vista del concepte d'arts de tipus tradicional.

El nou currículum ha de garantir l'accés dels nois i noies a les noves tecnologies de la informació i la comunicació des d'una perspectiva artística. Com a part integrant del currículum d'educació artística en general, l'educació visual i plàstica té la principal responsabilitat en aquesta part del currículum. La cultura visual demanda una formació crítica des de l'inici, on el subjecte, en aquest cas l'alumne, es plantegi els problemes i els resolgui des de la vessant més constructiva i procedimental, i també des de la que fa referència a la generació de coneixement, significat, contingut, etc.

Pàg. 122. APARTAT Nº 2: EDUCAR A TRAVÉS DELS LLENGUATGES CORPORAL, MUSICAL I VISUAL I PLÀSTIC.

Punt 1: Comprendre, conèixer i apropar-se al món.

Seria recomanable canviar aquest títol pel següent:
Comprendre, conèixer, apropar-se i aprendre amb el món.

Punt 2: Construir la pròpia identitat.

Paràgraf 3: Tot i que la fantasia és una bona base per a la creació, la formació de la identitat, concepte de gran complexitat, requereix posar en marxa estratègies també complexes que contemplin la interacció d'altres dimensions interiors de la persona, com ara el caràcter, els processos de resolució de problemes, la imaginació, els valors culturals implícits... O També els agents exteriors influenciadors: educatius, culturals, ambientals, del món de la comunicació i la informació, etc. Tot això sota un punt de vista cognitiu.

Paràgraf 4: No s'explica el valor pedagògic que pot tenir la diversitat cultural.

Paràgraf 5: No s'explica en què consisteix el valor transcendent de les diferents manifestacions a Catalunya des del punt de vista de l'economia, la indústria, l'educació i la cultura com a referents no només culturals, si no també professionals.

Pàg. 123. Punt 3: Estructurar el pensament.

Paràgraf 4: L'educació artística pot introduir estratègies pedagògiques cognitives i crítiques.

Posaríem aquesta frase en lloc de:

“Podem afirmar que el seu ús i progressiu domini és font de desenvolupament cognitiu”.

Punt 4: Permetre la pròpia expressió i canalitzar les emocions.

Paràgraf 1: Cal definir el paper de les emocions i les sensacions, o si més no, tenir en compte quines relacions s'estableixen entre aquestes, la comprensió del món i l'aprenentatge.

És important tenir en compte el paper que l'individu pot anar prenent davant dels problemes com a mitjà que li serveix per a aprendre a situar-los i a situar-se. Aquesta interacció entre l'exterior i l'interior, en un marc crític i reflexiu, promou una actitud de recerca, d'opinió, de reconstrucció del món, d'explicacions i expressions alternatives pròpies.

L'art és un diàleg amb un mateix. Cada manifestació artística ens submergeix en un món personal i intransferible que es pot exterioritzar a través de la comunicació amb l'entorn. La producció aquí doncs passa de tenir un fi en sí mateixa a formar part d'un projecte cognitiu més ampli.

Pàg. 124. Punt 5: Desenvolupar i exercir la creativitat.

Cal especificar en aquest apartat que el docent ha de tenir els recursos adients per a poder desenvolupar estratègies didàctiques que permetin el desenvolupament de la creativitat com a forma de coneixement i de creació alhora. Aquest aspecte no pot quedar delimitat per un currículum tant acotat com és l'actual i vigent. Si volem fomentar l'aspecte creatiu contraposat al purament productiu-repetitiu, els docents hauran de disposar de recursos.

Pàg. 125. Punt 6: Desenvolupar i exercir la creativitat.

Paràgraf 3. Comentari:

El sentit crític i la capacitat d'anàlisi es combinen amb el fet de deixar-se seduir i la necessitat de participar-hi.

El sentit de superació així com la pertinença a un determinat col·lectiu és simultània al respecte i la valoració d'altres grups.

Tot aquest apartat respon a criteris i objectius massa troncs i formalistes. Parlar només dels diferents nivells de llenguatge, simbòlic, descriptiu, naturalista o abstracte, sembla que obvia altres tipus de llenguatge, que poden estructurar el nostre pensament, i que ens poden ajudar a analitzar la realitat social que ens envolta, així com a tenir una presència activa en el món.

Pàg. 142. ASPECTES ESPECÍFICS DE CADA ÀREA: EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA:

Paràgraf 1: En aquest paràgraf es torna a insistir en donar prioritat a les produccions i no als subjectes que les produeixen.

El llenguatge visual i plàstic (o visual i artístic) s'hauria d'entendre com el conjunt de processos i procediments cognitius de caràcter crític-reflexiu, dins d'un marc estètic, que conclouen en propostes materials artístiques. Aquests processos no compten amb uns procediments rígids i unidireccionals, tecnològicament parlant. Per tant, en els procediments d'aprenentatge i construcció de coneixement, esdevé de gran importància contemplar les diferents vies complexes que hi sorgeixen. La creativitat no pot estar mediada per un procediment pictòric, escultòric, per la definició estructural d'un guió, per la pràctica repetitiva, etc.

Pàg. 142. Punt 1. Descobrir l'alfabet i la seva sintaxi.

Suggeriment al títol:

Descobrir llenguatges i produir-ne de nous.

Paràgraf 1: Aquest paràgraf proposa un tipus de pràctica excessivament formal i basada en els aspectes productius. Aquesta no és la única dimensió a tenir en compte. La manipulació i l'experimentació no són els únics procediments o els últims objectius, ni tampoc les úniques vies per arribar al coneixement.

Aquesta proposta s'ha d'entendre com a un procediment més, com a una part més d'un projecte educatiu artístic més ampli i complexe.

En l'actualitat, la pròpia societat ens dóna elements de diàleg que el subjecte pot i deu aprofitat per a establir noves vies de comunicació artística.

Pàg. 142. Punt 2. Adquisició de tècniques i procediments.

En aquest apartat es parla del concepte de mediatització sota un punt de vista limitador.

Sembla com si les diferents tècniques limitessin les capacitats creatives del subjecte, i per tant, resultessin frustrants. Com que l'objectiu ha de basar-se en termes d'expressió, de reflexió, de coneixement...; i no només de resultat, hauríem de parlar de les tècniques i eines com a possibilitadores, donat que ajuden a canalitzar i donar forma a les idees.

Cal també d'altra banda que es desenvolupi una proposta clara que expliqui "les capacitats de l'alumnat" o el desenvolupament artístic, des de les teories més acceptades actualment, per tal d'orientar millor, si és que realment cal fer-ho.

Pàg. 143. Punt 3: Estudi de l'entorn audiovisual i multimèdia.

Efectivament, totes les àrees han de disposar dels audiovisuals també com a mitjà educatiu. A l'educació visual i plàstica, s'utilitzarà en aquest sentit, però és en aquesta àrea on els audiovisuals i els mitjans multimèdia adquireixen una especial dimensió, ja que s'han de contemplar com a part important i essencial del currículum, donat que cada cop més són objectiu i objecte propi d'estudi, així com eina bàsica de treball, tant per al professor com per l'alumne.

Pàg. 143. Punt 4: Descoberta de diferents codis de representació.

Consideracions al primer paràgraf:

1. Encara que no es tracta aquí de fer un llistat exhaustiu de les diferents formes de representació, no s'haurien d'englobar totes les que s'enumeren sota el concepte de sistema.
2. És més encertat de parlar de multiplicitat de formes de representació amb diversitat de sistemes, codis, llenguatges, etc.
3. Cal valorar les diferents funcions comunicatives i cal fer un desenvolupament d'aquestes funcions.

Pàg. 144. Punt 6: Gaudir dels referents artístics de tots els temps.

Cal afegir en aquest punt que els referents de la cultura visual actual i també els referents de la història de l'art són elements imprescindibles per a l'alfabetització visual i artística, i també per a la generació d'actituds raonades que ajuden a formar una personalitat crítica i reflexiva, d'una banda i d'una altra, una idea formada del món i de l'entorn més proper.

Punt 7. Iniciar processos creatius.

Consideracions a aquest punt:

1. Es pot considerar com a punt de partida o com a base de les obres: les motivacions, les idees, els fets, l'entorn, els fenòmens socials, culturals, científics...; els interessos personals, etc.
2. El projecte de disseny i la seva materialització formen part d'un procés en el que intervenen moltes tècniques, estratègies, materials, etc.
3. No s'entén el concepte de provocació en aquest apartat com objectiu, si no està associat per exemple a una visió crítica, social, alternativa i madurada.
4. Proposem aquí que aquest punt s'ampliï amb l'assessorament pedagògic corresponent.
5. Sobre l'últim paràgraf: Cal tipificar molt clarament quines seran les principals formes de treball. Com a punt de partida en proposem 3 que poden conviure:

- a- treball propi de l'àrea en el que només es treballen conceptes i procediments específics.
- b- Treball interdisciplinari on el punt de partida, els continguts, procediments i objectius són disseny i responsabilitat única de l'àrea d'educació visual i plàstica.
- c- Treball interdisciplinari en el que els aspectes artístics, desenvolupats i impartits totalment o en part pel professorat d'educació visual i plàstica, formen part de projectes més amplis i globals de centre.

Pàg. 145. Punt 8: Desenvolupament per etapes educatives.

Notes a la introducció:

Al primer paràgraf caldria substituir la paraula "llenguatges", doncs es pot produir una confusió entre el que representa el concepte de llenguatge i el concepte de disciplina artística. Fora convenient començar el paràgraf dient: "Tot i que creiem que, en l'educació visual i plàstica (o visual i artística), el que cal treballar..."

Paràgraf 2: Fa una excessiva incidència en la pràctica, sense centrar l'èmfasi en l'objectiu d'aquesta, i en els processos reflexius i d'aprenentatge implícits.

Pàg. 146. Apartat: Etapa d'educació infantil.

D'acord que en aquesta etapa el desenvolupament sensorial dels nens i nenes té una gran importància. La descoberta del món que els envolta passa pel reconeixement de les sensacions i el coneixement de les emocions. Però no hem de caure en donar massa importància a la descoberta dels materials. Aquests han de ser sempre un mitjà, una conseqüència, però mai una finalitat en sí mateixos.

Paràgraf 3:

On diu: Caldrà treballar tota mena....

Hauria de dir: Caldrà treballar tot tipus d'experiències que tinguin diferents continguts i significats.

Pàg. 146. Apartat: Etapa d'educació primària.

En general, l'apartat dóna pistes d'algunes de les coses que es poden portar a terme a l'educació primària, però no centra l'objectiu principal de l'àrea ni el seu paper en aquesta etapa. Per tant, cal definir-lo i concretar-lo especificant les diferents maneres d'incidir en el conjunt del sistema educatiu.

Comentaris dels paràgrafs:

Paràgraf 1: S'ha d'intentar a través de l'educació visual i artística il·lustrar els significats conceptuals mitjançant la visualització de les imatges.

Paràgraf 2: S'han d'especificar diferents funcions que pot tenir el dibuix dins dels projectes de treball.

Paràgraf 3: Caldrà treballar tot tipus d'experiències que tinguin continguts i significats.

Paràgraf 4: El canvi de situacions, d'ambients, la diversificació dels materials, seran elements bàsics en aquestes edats, ja que la capacitat d'experimentar la fem a través de la recollida d'informació que ens la proporciona a més de la visual, l'auditiva, la olfactiva i la tàctil.

Pàg. 147. Apartat: Etapa d'educació secundària.

Comentaris dels paràgrafs:

Paràgraf 1:

La descoberta de formes cada vegada més personals implica un especial èmfasi en l'establiment d'estratègies que ajuden a desenvolupar els processos personals de creació i expressió. Però és a la vegada bàsic que aquestes estratègies generin continguts de referència a partir dels quals es desenvolupa el treball. Aquests continguts de referència emanen del propi individu, del seu entorn, de plantejaments de problemes que tenen a veure amb el fet social, històric...; o problemes interdisciplinaris. Tot plegat pot esdevenir models de projectes a desenvolupar.

Paràgrafs 2 i 3:

Cal definir a què es refereix aquest paràgraf quan parla d'insatisfacció. Sembla hagi de formar part de la pròpia evolució. En tot cas, no s'hauria d'identificar la insatisfacció amb una qüestió del desenvolupament. S'hauria de parlar de la necessitat de dotar d'eines, procediments, estratègies, projectes..., que potenciïn el desenvolupament artístic des de perspectives pedagògiques no limitadores. D'altra banda, no s'hauria de caure en una visió "dualista" de l'àrea, separant la part productiva de la part conceptual/reflexiva.

La idea de satisfacció ha d'anar relacionada amb la de creació, que alhora, implicarà un aprenentatge motivador. Els procediments, complexes o no, s'han de desenvolupar a partir d'unes necessitats plantejades pel propi objecte d'estudi, o el disseny de solució de problemes, per tal d'explicar-los des del punt de vista artístic.

Els sistemes de representació s'hauran d'incloure quan convingui un coneixement i domini de les tècniques, així com una ubicació contextualitzada de les formes d'explicació i representació geomètrica amb una funció coherent dins el marc curricular adient.

Pel que fa a les categories iconogràfiques i les seves tècniques representatives, caldrà posar a mans de l'alumne les estratègies didàctiques, les eines tradicionals i tecnològiques, i la diversitat de possibilitats per tal d'arribar al domini suficient d'aquestes; i també fer factible la creació d'iconografies acords amb els projectes que hi desenvolupen.

Paràgraf 4:

També caldrà donar molta importància als aspectes socials i vivencials dels alumnes, així com als problemes del seu entorn, que són susceptibles de ser treballats de forma comprensiva i crítica.

La història de l'art pot ser un referent puntual per tal d'establir comparacions que els ajuden a situar el seu problema, i donar estratègies que els permetin tirar endavant el seu treball.

Pàg. 148. Paràgraf 5:

La tutoria la podrà fer un mestre o un professor. Els centres haurien de comptar amb un pla educatiu artístic de la mateixa manera que es compta amb un pla o projecte educatiu general. Aquest projecte tindria aspectes importants per a la vida del centre, entre els quals es trobarien els següents:

1. valors d'integració i cohesió que l'educació artística té en un centre educatiu.
2. Desenvolupament d'eventos i actes artístics al centre.
3. L'educació artística com a suport per a l'educació general.
4. El disseny d'activitats que apropin els treballs de totes les àrees a la comunitat.
5. El disseny d'activitats que fomentin la participació.

A aquests aspectes caldrà afegir dos de molt importants, les infraestructures i el suport econòmic que haurien de rebre les persones que s'hi dediquen. Aquest professorat ha de tenir un espai i temps i un pressupost suficients per portar a terme aquests projectes. Cal però diferenciar aquesta tasca de la pròpia d'organització d'activitats extra-escolars, tot i que s'haurien de coordinar i complementar. També s'hauria de coordinar aquesta tasca amb els equips de coordinació pedagògica del centre.

Paràgraf 6:

Per tal de garantir que els alumnes arribin als batxillerats amb un bon aprenentatge, caldrà garantir també la continuïtat de l'educació artística al llarg de tota l'ESO. L'educació artística té un paper important que pot esdevenir doble si la contemplem com a educació instrumental . Pot garantir d'una banda el domini dels coneixements propis, i pot d'altra, millorar els aprenentatges d'altres àrees.

Pàg. 148. Paràgrafs 7 i 8:

La diversificació de l'oferta educativa als estudis post-obligatoris ha de venir donada, sobre tot pel que fa al batxillerat d'arts, per la diversitat d'estudis posteriors relacionats amb el món de l'art, del disseny i de la comunicació.

En aquesta etapa s'hauria de garantir també un coneixement molt profund dels llenguatges visuals i dels que se'n derivin emprats al món de la comunicació i la informació.

També serà important el domini teòric i pràctic dels discursos artístics i de comunicació visual.

Pàg. 148. Paràgraf 9:

També caldrà, sobre tot a l'educació secundària obligatòria que els alumnes esdevinguin competents per tal de que puguin incorporar en els seus procediments d'estudi i en les seves estructures de comprensió, d'una manera natural i habitual, les formes d'expressió, aprenentatge, representació, etc; pròpies de l'educació artística, i com a tal siguin valorades.